

"Raket atılması təcavüz cinayətidir"

Beynəlxalq hüquq konkret davranış qaydasını müəyyən edir və onun icra mexanizmi ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən icra olunmalıdır. Biz bəzən beynəlxalq təşkilatlara çox böyük ümid bəsləyirik. Beynəlxalq təşkilatlar törəmə qurum olduğu üçün onların özünün müstəqil iradəsi yoxdur. Ona görə də onlardan nəse gözləmək lazım deyil. "Ədalət" qəzetinin qonağı BDU-nun Beynəlxalq ümumi hüquq kafedrasının professoru Əfsər Sadıqovdur.

-Ötən müsahibədə Samirə xanım söyləmişdi ki, BMT qətnamələrinin arxasında dövlətlərin siyasi iradəsi durmalıdır. Belə anlayıram ki, beynəlxalq hüququn işlək vəziyyətə gəlməsi də elə dövlətlərin iradəsindən asılıdır. Düz fikirləşirəm?

-İlk olaraq onu diqqətə çatdırım ki, bəzən beynəlxalq hüquq qiyətləndirmə çox şişirdilir. Hətta jurnalistlər arasında, mətbuatda belə bir fikir qeyd olunur ki, beynəlxalq hüquq işləmir və ona görə də belə problemlər yaranır. Məsələ ondadır ki, bəli, beynəlxalq hüququn işləməsi dövlətlərin iradəsindən asılıdır.

Mədəni irsin, mülki əhalinin, mülki obyektlərin qorunması beynəlxalq hüquq aktlarda təsbit edilib.

Dövlətlər üçün öhdəlik müəyyən olunub ki, müharibə zamanı bu qaydalara riayət olunmalıdır. Beynəlxalq hüquq bundan irəli gedə bilmir. Niyə? Çünki bu normaların tənzimlənməsi üçün, həyata keçirilməsi üçün bütün dövlətlərin iradəsi lazımdır, yaxud da region dövlətlərinin marağı olmalıdır. Beynəlxalq hüquqda müəyyən olunan standartların həyata keçirilməsi ayrı-ayrı dövlətlərin öz üzərinə düşür. Azərbaycan Respublikası bitərəfli qaydada bir sıra

tədbirləri həyata keçirib. Nümunə kimi Avropa İnsan Haqları Məhkəməsində Çıraqov qardaşları ilə bağlı 2015-ci ildə çıxarılmış qərarı göstərmək olar. Daha sonra mədəni irs məsələləri ilə də bağlı problemlər istiqamətində BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları-YUNESKO və digərləri qarşısında da qiymətləndirilmə məsələləri qaldırıla bilər. Hazırda bu istiqamətdə işlər gedir. Söhbət nədən gedir? Beynəlxalq hüquq konkret davranış qaydasını müəyyən edir və onun icra mexanizmi ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən icra olunmalıdır. Biz bəzən beynəlxalq təşkilatlara çox böyük ümid bəsləyirik. Beynəlxalq təşkilatlar törəmə qurum olduğu üçün onların özünün müstəqil iradəsi yoxdur.

Ona görə də onlardan nəse gözləmək lazım deyil. Məsələn, BMT Təhlükəsizlik Şurasını qeyd edim. Təhlükəsizlik Şurası BMT Nizamnaməsinə görə sülhə və təhlükəsizliyə cavabdeh orqandır. Amma Təhlükəsizlik Şurasının özü müstəqil bir subyekt deyil. Bu orqan konkret dövlətlərin (ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa və digər dövlətlər) iradəsindən asılıdır. O cümlədən də Minsk qrupu.

"Minsk qrupunun təzyiqli yolverilməzdir"

-Bax elə Minsk qrupunun fəaliyyətindən danışaq...

-Haşiyədən bir az kənara çıxım. ATƏT vaxtilə SSSR-nin təşəbbüsü ilə 1975-ci ildə təsis olunub. Gəlin baxaq, o, hansı quruma qarşı alternativ idi? Avropa Şurasına. Hansında ki, insan hüquq və azadlıqlarının təməl prinsipləri ifadə olunmuşdu, məhkəmə təsis olunmuşdu və ciddi bir mexanizm yaradılmışdı. SRRİ ona alternativ olaraq özünə yaxın Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Müşavirəsini təsis etdi. Yə-

ni ATƏT-in kökündə köhnə sovet konsepsiyası var. ATƏT-in Minsk qrupu yaradılarda da onun əsas təşəbbüskarlarından biri Rusiya olub. Minsk qrupu təsis olunarkən məqsəd nə idi? Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi aktların icrasını təmin etmək lazım idi. Bir növ prosesi yumşaltmaq üçün məsələni ATƏT-in Minsk qrupuna yönəldilər, bir növ münaqişəni proses-

də maraqlı olan dövlətlərin manipulyasiyasına saldı. Çox qərəbdir ki, Fransanın erməni lobbisi ilə əlaqəsi olduğu halda Fransa öz təşəbbüsü ilə həmsədr oldu. Ən pisi isə odur ki, 1995-ci ildə Minsk qrupunun üzvü ola-ola Rusiya ilə Ermənistan arasında hərbi əməkdaşlıq haqda müqavilə imzalandı. Bu görünməmiş bir şeydir. Vasitəçi olan dövlət (Rusiya) üçün bu yolverilməz bir haldır. Ona görə də Minsk qrupunun hansısa bir nəticəyə nail olacağı mümkün deyildi.

Minsk qrupundan çox şey gözləmək lazım deyil, o, ancaq vasitəçidir. Minsk qrupu maraqların uzlaşdırılmasını təmin edir ki, bu qurumun hansısa bir təzyiqli yol ve-

ri yolverilməzdir. Beynəlxalq hüquqa görə, təzyiqli zaman missiyasını itirmiş sayılır. Ümumi formada deyə bilərlər ki, danışığa gəlin, amma təkid yolverilməzdir.

"Hazırda beynəlxalq hüquq Azərbaycanın yanındadır"

-Ermənistan dövləti Azərbaycanın ərazisinə ard-arda raketlər atır. Bu barədə nə söyləyə bilərsiniz?

-Biz yenə də beynəlxalq hüquqa qayıtmalı oluruq. Çünki elə şeylər var ki, o, sırf beynəlxalq hüquqda müəyyən olunub. Cinayət Məcəlləmizin Xüsusi Hisəsi "Təcavüz cinayətinin məsuliyyəti" ilə başlayır. "Təcavüz cinayəti" nədir? Bu anlayış beynəlxalq hüquqda öz əksini tapıb. Beynəlxalq hüquqda təcavüzə bağlı 1974-cü ildə qəbul edilmiş BMT Baş Məclisinin 8 maddədən ibarət qətnaməsi var. Orada təcavüzə tərif verilir və maddələrdən biri belədir:

"Mütləq deyil ki, dövlət öz ordu-su ilə başqasının ərazisinə girsin, hətta ərazisindən başqa dövlətin ərazisinə bomba və raket atması da təcavüz cinayətidir.

Bu halda yenə də beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin əsas aktı olan BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsi dövlətlərin həm fərdi qaydada, həm də digər dövlətlərlə əməkdaşlıq edərək təcavüzə məruz qalmasını dəf etmək və əzəzil müharibə aparmaq hüququnu tanıyır.

Bu gün Ermənistanın çalışdığı məsələ nədir, problemi yenidən BMT səviyyəsinə qaldırmaqla münaqişəninin məcrasını dəyişmək

və öz müdafiəsini təmin etmək istəyir. Biz bu gün BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi 4 qətnaməni yerinə yetiririk və mövqeyimiz haqlıdır. Hazırda beynəlxalq hüquq Azərbaycanın yanındadır. Beynəlxalq hüquq Azərbaycanın qanuni şəkildə özünümüdafiə hüququnu tanıyır və buna görə də Azərbaycan torpaqlarında olan ermənilərə qarşı mübarizə aparmaqla özmüdafiə hüququnu reallaşdırır.

Hazırda Cinayət Məcəlləmiz, həm də qoşulduğumuz beynəlxalq müqavilələrlə mülki əhalinin müdafiəsi ilə bağlı qanunvericilik normaları, aktlarımız var. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 116-cı maddəsində humanitar hüquq normalarının pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutulub. Yəni kim ərazimizdə qeyri-qanuni hərəkətlər edərsə, həmin şəxslərə qarşı cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulub. Eyni zamanda müharibə qayda-qanunlarının pozulmasına görə Cinayət Məcəlləsinin 155-ci maddəsi ilə də cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulub. Daxili qanunvericiliyimizə görə Prokurorluq orqanları bu cinayətləri həyata keçirmiş şəxsləri təkzib etmək haqqına sahibdir. Bizim hüquq-mühafizə orqanlarının belə bir haqqı var. Belə deyim, həmin şəxslər beynəlxalq cinayət hüququ ilə təqib edirlər, ya tutulub Azərbaycan Respublikasına verilməlidirlər, ya da həmin dövlətdə mühakimə olunmalıdırlar. Bu mexanizmlər var. Bu məsələdə bizim hüquq-mühafizə orqanlarımızın və diplomatik fəaliyyəti həyata keçirən XİN-in üzərinə böyük işlər düşür.

Təbii ki, bu proses başlayıb və bildiyimə görə ərazimizə atılan hər bir raket ilə bağlı cinayət işi qaldırılır. Bu şəxslərin gələcəkdə cinayət təqibindən yaxa qurtarması mümkün olmayacaq.

Belə cinayət işi Paşinyan haqqında da qaldırılmalıdır, Ermənistanın Müdafiə Naziri haqqında da qaldırılmalıdır və Respublikamıza qarşı cinayətlər həyata keçirmiş hər bir erməni şəxsinə qarşı da qaldırılmalıdır.

**Söhbətləşdi:
Rövşən Tahir**